ISSN 0554-6397
UDK: 004.032.26

Nives Giuricin*
E-mail: nives@batana.org
Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“

Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ kao referentna točka kulturnog identiteta Rovinja-Rovigno

Sažetak

Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ u Rovinju-Rovigno predstavlja primjer dobre prakse očuvanja i valorizacije materijalne i nematerijalne pomorske baštine temeljene na aktivnom sudjelovanju lokalne zajednice. Rad analizira povijesni i društveni kontekst nastanka ekomuzeja, ključne sastavnice njegova djelovanja, njegov organizacijski model te ulogu u očuvanju kulturnog identiteta grada.

Ključne riječi: ekomuzej, Batana, Rovinj-Rovigno, maritimna baština, materijalna i nematerijalna kulturna baština, lokalna zajednica

1. Uvod

Rovinj-Rovigno povijesno je oblikovan kao izrazito pomorska sredina, čiji su razvoj i identitet stoljećima bili usko povezani s morem, ribarstvom i brodogradnjom. U 18. stoljeću, kao i u prvoj polovici 19. stoljeća, dakle u završnom razdoblju Mletačke Republike i na početku vladavine Habsburške Monarhije, Rovinj je bio najvažniji pomorski grad u Istri[1].

U tom razdoblju snaga Rovinja očitovala se u impresivnim brojkama: imao je oko 200 trgovačkih brodova (što je činilo čak 80 % ukupne istarske flote), 860 pomoraca i 930 ribara te je ostvarivao približno 70 % ukupne proizvodnje slane ribe u Istri[2].

Tijekom 18. stoljeća u Rovinju je djelovalo čak sedam brodogradilišta (*škverova*), u kojima su se gradili brodovi za vlastite potrebe i brojnu flotu koja je plovila ne

* *mag. prim. educ.*, ravnateljica ustanove Kuća o batani-Casa della batana

[1] Franco Stener, *Rovigno d'Istria*, Famia ruvignisa, Trieste, 1997., str. 434.-435.

[2] *Ibidem.*

samo cijelim Jadranom, nego i šire. Među tim plovilima nalazile su se i tradicionalne batane, kao i različite vrste većih brodova (*batài*, *batièle*)[3], gajete (*barcheîni*)[4], ali i tartane, bracere, trabakuli i pelizi.

Sposobnost jedrenja bila je temeljna prednost za stanovnike Rovinja. Snaga koja je pokretala njihove barke tijekom dugih stoljeća bilo je oglavno jedro, kao jedina alternativa ljudskoj snazi. Razvoj parobrodarstva i željeznice u drugoj polovici 19. stoljeća umanjio je važnost trgovačkih jedrenjaka. Motor s unutarnjim izgaranjem obilježio je naredno razdoblje neizbježnog pada, a potom i nestanka ribarica na jedra[5].

Posljednje jedro koje se koristilo za obavljanje poslova bilo je ono na batani *Risorta* Antonija Dirittija, a zauvijek je spušteno koncem šezdesetih godina prošloga stoljeća. Time je završilo jedno razdoblje bogato tradicijom i iskustvom[6].

Danas se batana smatra simbolom Rovinja te je 2004. otvoren jedinstveni i originalni Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“, posvećen upravo njoj, čime je ponovno dobila značenje koje je imala kada je bila jedini izvor života našega grada. U tom se kontekstu Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ profilira kao ključna institucija za očuvanje, interpretaciju i prijenos rovinjske pomorske i ribarske baštine, djelujući kao referentna točka identiteta grada[7].

2. Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“

Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ u Rovinju-Rovigno afirmira se kao paradigmatski primjer suvremenih pristupa očuvanju i interpretaciji maritimne baštine, utemeljenih na participativnim i zajednički vođenim modelima upravljanja. Nastao iz potrebe za zaštitom tradicijske drvene brodice ravnog dna, batane, ovaj je ekomuzej tijekom vremena prerastao u ključni identitetski okvir lokalne zajednice, unutar kojega se baština ne promatra kao statičan artefakt, već kao dinamičan skup društvenih praksi, znanja i značenja[8].

Polazeći od koncepta ekomuzeja, naglasak se stavlja na teritorij, zajednicu i baštinu kao međusobno povezane kategorije. U tom smislu, Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ djeluje kao platforma za produkciju i reprodukciju identitetskih praksi, gdje se kroz svakodnevne aktivnosti, poput gradnje i obnove batana, tradicijskog ribolova,

---

[3] Libero Benussi, *Vocabolario italiano-rovignese e appendice del vocabolario del dialetto di Rovigno d'Istria (1992-2013)*, Comunità degli Italiani-Zajednica Talijana „Pino Budicin", 2013., str. 51.

[4] *Ibidem.*

[5] Libero Benussi, *Rovinjska batana i njezino jedro-La batana rovinjese e a sua vela,* Kuća o batani - Casa della batana Batana, 2007., str. 2.

[6] *Ibidem*.

[7] Usp. https://www.batana.org/

[8] *Ibidem*.

usmenih predaja, vještina i zanata, gastronomije, lokalnog govora te glazbenog izražaja, kontinuirano oblikuje i reinterpretira rovinjski kulturni krajolik.

Ovakav pristup omogućuje razumijevanje baštine kao procesa, pri čemu lokalna zajednica preuzima aktivnu ulogu nositelja, interpretatora i medijatora vlastite kulturne memorije i načina života. Upravo ta dimenzija sudioničkog upravljanja i integracije materijalne i nematerijalne baštine prepoznata je i na međunarodnoj razini, kroz uvrštenje Ekomuzeja u Registar dobrih praksi očuvanja nematerijalne kulturne baštine pri UNESCO-u 2016. godine.

U tom kontekstu, Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ može se interpretirati kao referentna točka identiteta Rovinja, ali i kao model koji nadilazi lokalne okvire, nudeći relevantan doprinos suvremenim raspravama o održivosti, participaciji i društvenoj ulozi baštine. Priznanje UNESCO-a temelji se na sposobnosti Ekomuzeja da kroz sinergiju lokalne zajednice, stručnih institucija i kulturnih praksi osigura kontinuirani prijenos znanja i vještina.

U tom se procesu tradicijska brodogradnja, ribarske tehnike, gastronomije, lokalni govor te glazbeni i društveni izrazi ne promatraju kao izolirani elementi, već kao međusobno povezane sastavnice živog kulturnog sustava. Participativni model upravljanja, u kojemu zajednica preuzima ulogu aktivnog nositelja i interpretatora vlastite baštine, ključan je za razumijevanje dugoročne održivosti ovoga primjera.

Upravo takva praksa omogućuje ne samo očuvanje, nego i kontinuiranu reinterpretaciju baštine u skladu s promjenjivim društvenim i kulturnim kontekstima, čime Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ potvrđuje svoj status referentne točke rovinjskog identiteta.

Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ otvorio je svoja vrata u rujnu 2004. godine kao sekcija Zavičajnog muzeja Grada Rovinja-Rovigno, a njegov glavni pokretač bio je povjesničar Marino Budicin.

Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ jedinstven je na Jadranu i Mediteranu i posvećen je tradicijskom drvenom plovilu batani i zajednici koja ga je izabrala za svoj simbol te ima više glavnih sastavnica koje opisujemo kako slijedi.

2.1. Interpretacijski i dokumentacijski centar lokalnog naziva *Muòstra*

Prvi postav Interpretacijskog i dokumentacijskog centra, lokalnog naziva *Muòstra*, sa stalnom izložbom autorski je potpisala Dragana Lucija Ratković Aydemir uz Marina Budicina, Aleksandra Parisa, Damira Fabijanića (autor fotografija), Mirnu Petrešević i Ivana Marušića Klifa te uz pomoć grupe lokalne zajednice koju su činili Riccardo Bosazzi, Valerio Drandić, Anna Delia Quarantotto, Fabio Cherin, Mladen Takač i Alvise Benussi[9].

[9] Usp. https://www.batana.org/

Ekomuzej nakon osamnaest godina, 2022. godine, dobiva novi izgled i novu stalnu izložbu, čija je autorica Tamara Nikolić Đerić, dok arhitektonsko rješenje potpisuje rovinjski studio AP-ARH. Multimedijska realizacija povjerena je studijima „Avc“ i „Sonda“, dok grafički dizajn potpisuje studio „Cuculić“.



Slika 1. Ekomuzej-Ecomuseo „Batana” – Muòstra (Izložba), interpretacijski i dokumentacijski centar sa stalnom izložbom (autor: D. Talajić)

Snimanje nagrađivane interaktivne instalacije „Putovanje batanom“, središnje točke novog stalnog postava Ekomuzeja-Ecomuseo „Batana“, održano je u studenom 2020. godine. U realizaciji istoga videa sudjelovali su: Alessandro, Mauro i Gianpietro Venier, Alessio i Diego Giuricin, Marisa Poretti, Angela Preden, Valentina Silvi Ugulin, Sergio Ferrara, Riccardo Vidotto, Gianfranco Santin, Germano Ettorre, Teodor Tiani, Luka Nreka, Marko Suvolj i Nives Giuricin, u suradnji s KUD-om „Marco Garbin“ i Dramskom skupinom mladih i najmlađih CI-ZT „Pino Budicin“[10].

Ekomuzej sa stalnim postavom i brojnim aktivnostima djeluje tijekom cijele godine te godišnje privuče oko 15.000 posjetitelja.

2.2. Spàcio Matika

Spàcio Matika, lokalnog naziva *spàcio*, mjesto je kušanja, mirisanja, slušanja i pjevanja rovinjske baštine. Prostor je u najmu od privatnih vlasnika te je sačuvao

[10] *Ibidem.*

izvorni izgled, a namijenjen je za razne radionice, edukacije i večeri posvećene gastro-glazbenim prezentacijama[11].



Slika 2. Spàcio Matika, mjesto kušanja, mirisanja, slušanja i pjevanja rovinjske baštine (autor: I. Zirojević)

Spàcio je bio prostor druženja i važna točka društvenog razvoja te danas predstavlja jedini takav sačuvani prostor koji kroz svoje povijesne kutke i izvorne značajke postaje prava „žila kucavica“ rovinjske izvornosti koja se doživljava svim osjetilima.

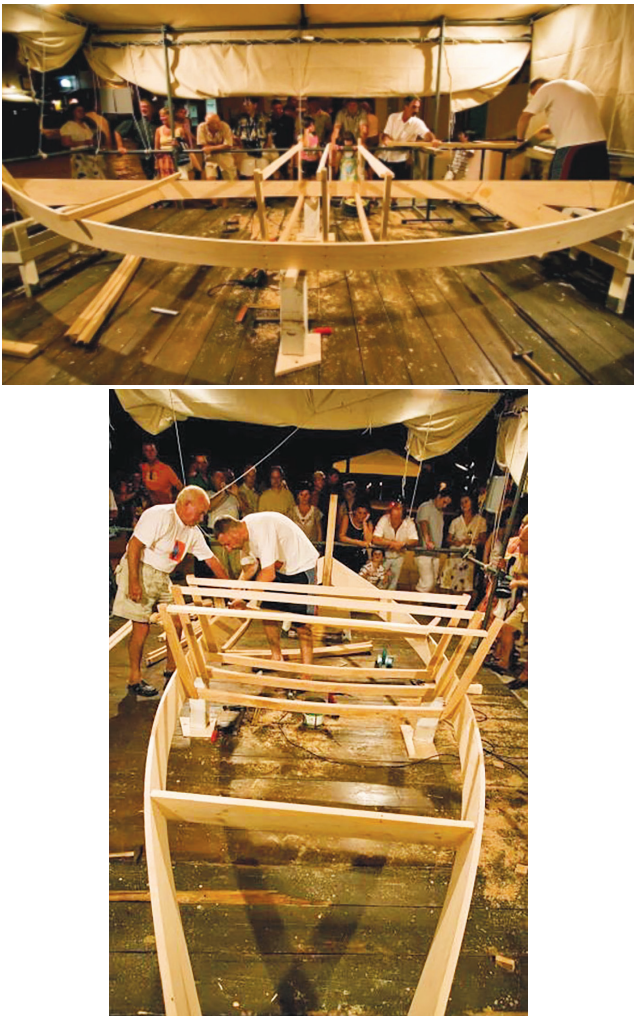
Poseban ugođaj upotpunjuju izvedbe *bitinàda*, koje su kao originalan izričaj rovinjske narodne pjesme upisane u Registar nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske[12]. To je poseban način izvođenja vokalne pratnje glasovima pjevača - *bitinadùra* kojih je moguće čuti samo u Rovinju-Rovigno. Kada solist ili solisti u duetu intoniraju odabranu pjesmu, *bitinadùri* počinju svojim glasovima imitirati zvukove različitih glazbenih instrumenata, zvučeći poput orkestra.

[11] *Ibidem.*

[12] Vlado Benussi, *Ji bitinàde,* Comunità degli Italiani - Zajednica Talijana „Pino Budicin”, Rovinj-Rovigno, 2016., str 48.

2.3. Mali *škver*, lokalnog naziva *Peîcio squèro*

Mali *škver*, lokalnog naziva *Peîcio squèro*, mjesto je očuvanja i slavljenja nematerijalne baštine gradnje batane, koja je upisana u Registar nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske[13].



Slika 3. Peîcio squèro, mjesto slavljenja nematerijalne baštine gradnje i popravka batane (autor: D. Fabijanić)

[13] Usp. https://www.batana.org/

Budući da rad na otvorenom tijekom ljetnih mjeseci postaje sve zahtjevniji, uz potporu Grada Rovinja-Rovigno započela je rekonstrukcija prostora starog *škvera*, u kojem će se gradnja, popravak i očuvanje batane te drugih drvenih brodica odvijati u primjerenijim uvjetima.

Radionica će biti opremljena za kontinuirani rad, a planirano je i zapošljavanje majstora koji će doprinijeti ne samo Ekomuzeju, već i svim vlasnicima drvenih brodica u našem gradu, ali i šire.

2.4. Rovinjska regata tradicijskih drvenih brodica s oglavnim i latinskim jedrom

Rovinjska regata tradicijskih drvenih brodica s oglavnim i latinskim jedrom, ili jednostavno Regata, glavna je rovinjska *fešta* brodica, mora i mornara, na kojoj sudjeluje oko četrdeset brodica sa šireg jadranskog područja, posebno iz sjeverne Italije i Slovenije. Regata je pokrenuta 2006. godine kao prva regata tradicijskih brodica na oglavno i latinsko jedro te je bila dobar primjer i poticaj drugima. Jedrenje na oglavno i latinsko jedro duž hrvatske obale upisano je u Registar nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske[14].



Slika 4. Rovinjska regata tradicijskih drvenih brodica s oglavnim i latinskim jedrom glavna je rovinjska fešta brodica, mora i mornara (autorica: S. Jacić)

[14] *Ibidem.*

U svom jubilarnom 20. izdanju ove će godine Rovinjska regata u punom sjaju dočekati regatante, ali i sve koji vole pravu *feštu* od mora i mornara, uz bogat popratni program, koji je iz godine u godinu sve sadržajniji i namijenjen svim uzrastima. Na taj je način Regata postala izvorna i slikovita razglednica grada Rovinja-Rovigno.

2.5. Batanini putevi

Batanini putevi obuhvaćaju više interpretacijskih ruta. Prva se odvija morem, u pratnji barkajola, od Malog mola do Spàcia Matika te posjetiteljima predstavlja Rovinj iz „batanine perspektive“[15].



Slika 5. Vožnja batanom: u pratnji barkariola posjetitelji upoznaju i doživljavaju Rovinj-Rovigno iz „batanine perspektive”(autorica: S. Jacić)

Druga ruta uključuje šetnju rivom, dok je treća batanina virtualna šetnja.

U izradi su i druge ture koje će povezivati sve sastavnice Ekomuzeja te povijest našega grada, od interpretacijskih do gastro-tura. One će obuhvaćati ne samo Ekomuzej i Spàcio Matika, već i rovinjsku Tvornicu likera „Darna“ i udrugu Agrorovinj, uz prezentaciju pripreme istarske supe, koja je ove godine upisana u Registar nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske.

[15] *Ibidem.*

2.6. Rovinjska regata batana na vesla

Rovinjska regata batana na vesla, koja se održava u okviru Dana Grada Rovinja-Rovigno, ove godine slavi peti rođendan te postaje sve popularnija i priznatija[16].

Natjecanje se odvija u tri kategorije – seniori, juniori i žene – čime postaje sve pristupačnije i otvorenije za sve sudionike.

Ova regata pokazuje kako tehniku veslanja na batani mogu savladati svi – od najmlađih do odraslih, bez obzira na spol.



Slika 6. Regata a remi - rovinjska tradicionalna regata batana na vesla, koja se održava u okviru Dana Grada Rovinja-Rovigno (autor: G. Affanni)

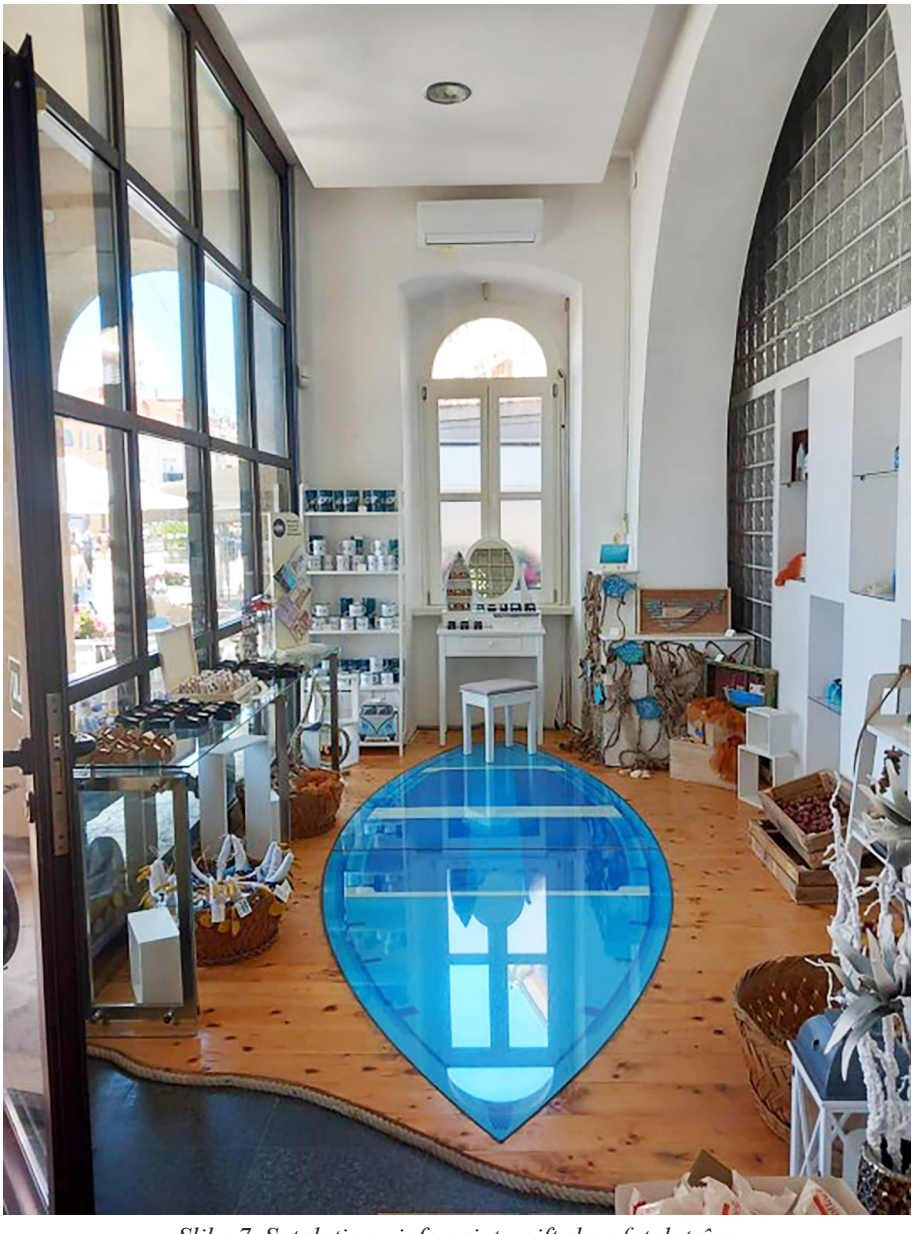
2.7. Galerija – info point – gift shop *futalateîna*

Galerija – info point – gift shop *futalateîna* mjesto je gdje lokalni umjetnici dobivaju prostor za izlaganje svojih radova, a posjetitelji mogu pronaći izvorne i lokalne suvenire kao vrijedan podsjetnik na boravak u Rovinju-Rovigno[17].

Rovinjsko maritimno nasljeđe glavna je inspiracija za umjetnički izričaj predstavljen u Galeriji, koja će ovoga ljeta ugostiti prvu autorsku izložbu inspiriranu bataninim jedrima.

[16] Usp. https://www.batana.org/

[17] *Ibidem.*



Slika 7. Sutalatina - info point - gift shop ſutalateîna
(autorica: N. Giuricin)

2.8. „La cuſeîna da nuòna Fiamìta“ - tradicionalna kuhinja na području Sv. Pelagija (S. Pelagio)

„La cuſeîna da nuòna Fiamìta“, tradicionalna kuhinja na području Sv. Pelagija, mala je kućica smještena u novoj i modernoj luci na sjevernoj strani našega grada.[18]

Riječ je o samostojećem malom muzeju, uvijek dostupnom svima, koji prikazuje najvažnije i najtoplije mjesto rovinjskih domova – kuhinju.

2.9. Manifestacije / Programi

Uz regate, organiziramo Turnir nauljenog stupa na moru, Turnir tradicijskih igara za djecu te Turnir tradicijskih igara za odrasle.

Od gastro-manifestacija na otvorenom, u suradnji s lokalnim ribarima, organiziramo: Tunafest, Noć srdela, Noć škvera, Noć „lude ribe“, Noć liganja te u sklopu rovinjskog Adventa program „Nadàl in famìa“ (Božić u obitelji).

2.10. Edukacije / Radionice

Tijekom cijele godine organiziramo razne radionice i edukacije koje su namijenjene svima, a posebice mladima i djeci.

U nastavku je popis ovogodišnjih radionica i edukacija:

Mala škola jedrenja na oglavno jedro u batani, Mala škola veslanja u batani, Pecanje s rive, Pecanje s batane, Piknik na otoku Figarola, Vožnja brodom do svjetionika uz posebnu pratnju, Vožnja oko rovinjskog arhipelaga, Izrada kompasa (vjetrovi), Izrada male kartonske batane, Izrada i bojenje malog oglavnog jedra, Izrada i bojenje oglavnog jedra batane, Upoznaj batanu (dijelovi batane), Tradicijske igre za djecu, Tradicijske igre za odrasle, Tradicijske barke i cianotipija, Izrada motiva morske faune s recikliranim materijala, Izrada morske flore od recikliranih materijala, Izrada razglednice i krasopis, Ukrašavanje jaja na tradicionalni način, Izrada fritula, Izrada rovinjskih fioka, Učenje bitinade, Stara rovinjska toponomastika rive, Rovinjski arhipelag, Upoznavanje tradicijskih barki, Izrada vrša, Izrada i popravak ribarskih mreža, Pletenje boca, Rovinjski običaji karnevala, Rovinjsko blago, Božićni autohtoni napjevi, Radionica morskih čvorova, Izrada kartoline s morskim motivima, Izrada božićnih ukrasa s morskim motivima, Izrada uskrsnih ukrasa s morskim motivima, Čitanje starih dječjih priča na rovinjskom dijalektu, Priča o kornjači Katarini – dramatizacija, radionica i izdanje trojezične dječje knjižice, Izložbe radova s radionica i izložbe, Upoznavanje raznih riba, Priprema ribljih jela, Upoznavanje drva i njegove upotrebe u izradi batane, Upoznavanje maketa batane i drugih tradicijskih barki,

[18] *Ibidem.*

Popravak batane u malom škveru, Izrada privjeska s pomoću mornarskih čvorova, Upoznavanje izrade i plovidbe makete tradicijskog broda.

3. Organizacijski model Ekomuzeja

Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ osnovan je 2004. godine kao prvi ekomuzej u Republici Hrvatskoj. Konceptualno je utemeljen na suvremenim muzeološkim pristupima koji naglašavaju aktivnu ulogu lokalne zajednice, teritorijalnu povezanost baštine i interdisciplinarnost.

Danas Ekomuzej-Ecomuseo djeluje kroz tri komplementarne strukture:

- Udrugu – Associazione „Kuća o batani – Casa della batana“, s aktivnim članstvom uključenim u različite segmente rada,
- Trgovačko društvo „Vela al terzo j.d.o.o.“, koje omogućuje provedbu gospodarskih, turističkih i ugostiteljskih aktivnosti povezanih s baštinom,
- Ustanovu – Istituzione „Kuća o batani – Casa della batana“, kao javnu gradsku ustanovu.

Ovakav model omogućuje financijsku održivost, participativno upravljanje i snažnu uključenost zajednice u sve faze djelovanja.

3.1. Udruga kao inicijalni model (2007.)

Udruga „Kuća o batani – Casa della batana“[19] osnovana je 2007. godine u Rovinju kao organizacija civilnog društva usmjerena na očuvanje, zaštitu i promicanje maritimne i ribarske baštine lokalne zajednice. Njezino osnivanje predstavlja ključni trenutak u procesu valorizacije tradicijske kulture Rovinja, budući da je upravo kroz djelovanje udruge započela sustavna reinterpretacija i javna prezentacija batane kao simbola lokalnog identiteta.

Primarni ciljevi udruge usmjereni su na očuvanje nematerijalne kulturne baštine u skladu s načelima koje promovira UNESCO. To uključuje zaštitu tradicijskih znanja i vještina povezanih s gradnjom i održavanjem batane, očuvanje ribarskih praksi, kao i revitalizaciju lokalnog dijalekta i usmene predaje.

Jedan od ključnih ciljeva udruge jest aktivno uključivanje lokalne zajednice u procese očuvanja baštine. U tom smislu naglasak se stavlja na participativni pristup koji uključuje ribare, brodograditelje, umjetnike i druge nositelje tradicije kao aktivne sudionike. Takav pristup u skladu je s konceptom ekomuzeja, koji naglašava povezanost baštine, teritorija i zajednice.

[19] Statut Udruge-Associazione „Kuća o batani-Casa della batana“, 2007.

Upravljačka struktura udruge razvijala se kroz više mandata predsjednika, koji su imali ključnu ulogu u definiranju strateškog smjera i razvoju projekata. Prvi predsjednik bio je Riccardo Bosazzi, nakon čega su funkciju obnašali Valerio Drandić, Tamara Nikolić Đerić, Nives Giuricin i Marino Budicin, dok je aktualni predsjednik Ennio Cherin. Kontinuitet vodstva ukazuje na stabilan razvoj organizacije i njezinu sposobnost prilagodbe suvremenim izazovima na području upravljanja baštinom.

Operativno djelovanje udruge temelji se na radu članova i suradnika različitih profila, uključujući stručnjake iz područja kulture, edukacije i tradicijskih obrta, kao i lokalne nositelje znanja. Iako udruga ima dvoje zaposlenih, njezino djelovanje počiva i na kombinaciji profesionalnog i volonterskog angažmana, što je karakteristično za organizacije civilnog društva.

Udruga je također usmjerena na edukaciju i prijenos znanja na mlađe generacije putem radionica, školskih programa i javnih događanja. Time se osigurava kontinuitet kulturnih praksi te jača svijest o važnosti očuvanja lokalnog identiteta u suvremenom društvu.

Paralelno, udruga razvija aktivnosti kulturnog turizma, promovirajući Rovinj-Rovigno kao destinaciju izvorne baštine, čime doprinosi i gospodarskom razvoju lokalne zajednice.

Važan segment djelovanja odnosi se na organizaciju kulturnih manifestacija i interpretacijskih programa, uključujući večeri tradicijske gastronomije i glazbe, prezentacije ribarskih običaja te demonstracije izrade i plovidbe batane. Ove aktivnosti imaju dvostruku funkciju: očuvanje baštine i njezinu suvremenu reinterpretaciju u kontekstu kulturne ekonomije.

Zaključno, Udruga „Kuća o batani-Casa della batana“ predstavlja ključnog aktera u procesu formiranja kasnijih institucionalnih oblika zaštite baštine, uključujući i osnivanje javne ustanove. Njezino djelovanje može se promatrati kao primjer uspješne inicijative, u kojoj lokalna zajednica preuzima aktivnu ulogu u definiranju, očuvanju i promociji vlastitog kulturnog identiteta.

3.2. Vela al Terzo j.d.o.o. (2013.)

Vela al Terzo j.d.o.o.[20] trgovačko je društvo koje je osnovala Udruga – Associazione „Kuća o batani-Casa della batana“, s ciljem komercijalnog i organizacijskog razvoja aktivnosti povezanih s tradicijskim plovilom batane i promoviranja maritimne baštine Rovinja.

Osnivanje društva predstavlja formalizaciju dijela djelovanja udruge i njegovo uključivanje u pravno-ekonomski okvir, što omogućuje učinkovitije upravljanje

[20] Rješenje Trgovačkog suda u Rijeci o osnivanju Vela al terzo j.d.o.o., 2013.

projektima i kulturnim manifestacijama te uključivanje turističkih i edukativnih programa u komercijalni model održivosti.

Trgovačko društvo Vela al Terzo j.d.o.o. nastalo je kao rezultat inicijative Udruge, koja od 2013. godine kontinuirano razvija programe očuvanja tradicijske batane, organizaciju regata i edukaciju mladih. Društvo je osnovano s ciljem profesionalizacije i širenja djelovanja udruge, posebno u sljedećim segmentima: organizacija programa i manifestacija, upravljanje flotom batana u turističke i edukativne svrhe, promocija kulturne baštine kroz događaje i radionice, podrška lokalnim brodograditeljima i ribarima, očuvanje i promicanje tradicijske batane kao kulturnog i turističkog resursa, razvoj održivog modela kulturnog turizma u Rovinju-Rovigno te podrška međunarodnim projektima suradnje.

Društvo je kroz svoje djelovanje imalo nekoliko direktora, koji su odgovorni za strateško upravljanje i provedbu projekata: Fabio Cherin, Nives Giuricin te aktualna direktorica Jasna Bešker.

Struktura upravljanja omogućuje kombinaciju profesionalnog i projektno usmjerenog pristupa, povezujući iskustvo udruge i kapacitete trgovačkog društva.

Važno je naglasiti da Vela al Terzo j.d.o.o. djeluje paralelno s Udrugom i Ustanovom. Dok potonja dva tijela usmjeravaju inicijative na očuvanje i edukaciju, društvo omogućuje komercijalni i organizacijski okvir za provedbu većih događaja, turističkih programa i međunarodnih suradnji.

Ovakav višeslojni model omogućuje sinergiju između civilnog društva, javne institucije i komercijalnog subjekta, zadržavajući pritom fokus na kulturnoj izvornosti i održivosti.

3.3. Institucionalizacija kroz Ustanovu – Istituzione „Kuća o batani-Casa della batana“ (2021.)

Daljnji razvoj inicijative rezultirao je osnivanjem javne ustanove 11. ožujka 2021. godine. Time je započela nova faza u upravljanju baštinom, obilježena većom razinom profesionalizacije, stabilnijim financiranjem i širim institucionalnim okvirom.[21]

Ustanova je kulturna institucija specijalizirana za očuvanje i interpretaciju maritimne baštine. Njezino osnivanje predstavlja institucionalizaciju dugogodišnjih lokalnih inicijativa usmjerenih na zaštitu tradicijske barke batane i s njom povezanih društveno-kulturnih praksi. Također djeluje na dokumentiranju i arhiviranju kulturnih izraza, čime doprinosi stvaranju trajne baze znanja o lokalnoj baštini.

Posebna se pozornost posvećuje prijenosu znanja i vještina (brodogradnja, ribolovne tehnike), jezičnih oblika (istriotski dijalekt) te glazbeno-usmenih tradicija (bitinade).

[21] Statut Ustanove – Istituzione „Kuća o batani-Casa della batana“, 2021.

U institucionalnoj strukturi ustanove ključnu ulogu ima ravnateljica, odgovorna za strateško upravljanje i razvoj programa. Dužnost ravnateljice od osnutka do danas obnaša Nives Giuricin.

Tim Ustanove čine: voditeljica suvenirnice i administratorica, voditeljica promocije i arhive, kućni majstor i čuvar brodica te spremačica. Za međunarodnu suradnju i provedbu europskih projekata, kao i za knjigovodstvene i fotografske usluge, angažirani su vanjski stručni suradnici.

Ovakva interdisciplinarna struktura omogućuje integrirani pristup očuvanju, prezentaciji i svakodnevnom održavanju materijalne i nematerijalne baštine.

Aktivnosti Ustanove obuhvaćaju istraživački rad, edukacijske programe, organizaciju kulturnih manifestacija, sveobuhvatnu promociju svih aktivnosti, muzejske i dokumentacijske građe te sudjelovanje u međunarodnim projektima, osobito u okviru prekogranične suradnje (npr. programi Interreg).

Time Ustanova djeluje kao platforma za integraciju znanstvenog, kulturnog i društvenog dijaloga, pridonoseći održivom razvoju lokalne zajednice kroz valorizaciju kulturne baštine.

Zaključno, Ustanova – Istituzione „Kuća o batani-Casa della batana“ predstavlja primjer suvremene prakse upravljanja baštinom, u kojoj se tradicionalna znanja reinterpretiraju u kontekstu globalnih kulturnih politika, uz istodobno očuvanje izvornosti i jačanje lokalnog identiteta.

4. Sporazum o suradnji

Ustanova i Udruga „Kuća o batani-Casa della batana“ i Grad Rovinj-Rovigno u 2021. godini potpisali su Sporazum o suradnji, čija se načela provode unutar svakog područja od zajedničkog interesa kroz pojedinačne projekte koji obuhvaćaju zaseban skup zadataka i obveza svih strana.[22]

Sva tri potpisnika Sporazuma iskazuju interes za suradnju na svim područjima od zajedničkog interesa, a posebno na:

- suradnji u vrednovanju postojećih programa koje provode ili potiču ugovorne strane;
- razvoju novih projekata ili programa Udruge i Ustanove;
- prijavi i realizaciji zajedničkih razvojnih projekata prema domaćim i međunarodnim izvorima financiranja;
- razvoju stručnih kompetencija stručnih suradnika i osoba koje sudjeluju u ostvarivanju projekata i programa;

[22] Sporazum o suradnji-Accordo di cooperazione, 2021.

- zajedničkom radu na popularizaciji vrijednosti i aktivnosti za koje su osnovane i koje promiču Udruga i Ustanova;
- osmišljavanju programa valorizacije i zaštite lokalne kulturne baštine;
- suradnji s odgojno-obrazovnim ustanovama te organizaciji susreta umjetnika i stručnjaka, kao i kreativnih i edukativnih radionica;
- suradnji u upravljanju Ekomuzejom kroz stručnu i programsku podršku;
- savjetovanju u upravljanju sastavnicama;
- provođenju stručnih i znanstvenih istraživanja u kulturi, posebno kroz primjenu tradicije, znanja, vještina i dvojezičnosti te stručnom i praktičnom usavršavanju na različitim područjima materijalne i nematerijalne kulturne baštine našega grada (npr. kroz studentske prakse, radionice za sve uzraste, stručna predavanja i slično);
- redovitom uzajamnom informiranju o relevantnim projektima i aktivnostima od zajedničkog interesa;
- pružanju druge podrške Gradu na području vrednovanja tradicije, znanja, vještina i dvojezičnosti, osobito one pomorske i ribarske, kroz valorizaciju rovinjske tradicionalne brodice batane.

Ciljne skupine u navedenim oblicima suradnje Grada, Udruge i Ustanove su sljedeće:

- djeca / polaznici predškolskih i školskih ustanova našega Grada;
- djeca i odrasle osobe s posebnim potrebama ili udruge koje okupljaju djecu i odrasle osobe s invaliditetom ili drugim poteškoćama;
- odgajatelji – učitelji / nastavnici;
- stručni suradnici na različitim područjima materijalne i nematerijalne kulturne baštine;
- građani čija je djelatnost vezana uz područje pomorstva i ribarstva te općenito svijeta koji „plovi“ oko rovinjskog tradicionalnog plovila, batane, i lokalne zajednice;
- gradske udruge sličnog djelovanja i rada;
- gradske ustanove sličnog djelovanja i rada;
- sve ostale zainteresirane fizičke i pravne osobe.

5. Zaključak

Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ predstavlja primjer uspješne i održive integracije kulturne baštine, lokalne zajednice i suvremenih muzeoloških pristupa. Njegovo djelovanje potvrđuje da se baština može očuvati kao živa i dinamična praksa, a ne

kao statični prikaz prošlosti, pri čemu ključnu ulogu imaju upravo nositelji tradicije i njihova aktivna uključenost u procese interpretacije i prijenosa znanja.

Kroz sinergiju materijalne i nematerijalne baštine, participativni model upravljanja i kontinuirano uključivanje zajednice, Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ uspješno povezuje prošlost i sadašnjost, tradiciju i suvremenost, lokalno i globalno. Time ne samo da čuva identitet Rovinja-Rovigno, već ga aktivno oblikuje i reinterpretira u skladu s izazovima suvremenog društva.

Kao referentna točka kulturnog identiteta grada, Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ ima ključnu ulogu u očuvanju kulturnog kontinuiteta te predstavlja relevantan i inspirativan model za razvoj sličnih inicijativa u mediteranskom i širem europskom kontekstu.

U tom smislu, njegov primjer potvrđuje da održivo upravljanje baštinom nije moguće bez sudjelovanja aktivne i osviještene zajednice, već se upravo temelji na njezinu uključivanju. Na taj način Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“ nadilazi lokalni okvir i postaje primjer dobre prakse u području suvremenih kulturnih politika i upravljanja baštinom.

Literatura

1. Benussi, L., *Rovinjska batana i njezino jedro – La batana rovignese e la sua vela*, Ekomuzej-Ecomuseo „Batana“, Rovinj-Rovigno, 2007.
2. Benussi, L., *Vocabolario italiano-rovignese e appendice del vocabolario del dialetto di Rovigno d'Istria (1992–2013)*, Comunità degli Italiani – Zajednica talijana „Pino Budicin”, Rovinj-Rovigno, 2013.
3. Benussi, V., *Ji bitinàde*, Comunità degli Italiani – Zajednica talijana „Pino Budicin”, Rovinj-Rovigno, 2016.
4. Stener, F., *Rovigno d'Istria*, Famia ruvignisa, Trieste, 1997.
5. *Statut Udruge – Associazione „Kuća o batani-Casa della batana“*, 2007.
6. *Rješenje Trgovačkog suda u Rijeci o osnivanju Vela al terzo j.d.o.o.*, 2013.
7. *Statut Ustanove – Istituzione „Kuća o batani-Casa della batana“*, 2021.
8. *Sporazum o suradnji – Accordo di cooperazione*, 2021.
9. www.batana.org

ISSN 0554-6397
UDK: 004.032.26

Nives Giuricin
E-mail: nives@batana.org
Ecomuseum-Ecomuseo Batana

The Batana Ecomuseum as a Reference Point for the Cultural Identity of Rovinj-Rovigno

Abstract

The Batana Ecomuseum-Ecomuseo in Rovinj-Rovigno provides an example of good practice in the preservation and valorisation of tangible and intangible maritime heritage through the active participation of the local community. This paper examines the historical and social context in which the Ecomuseum was established, the main aspects of its activities, its organisational model, and its role in preserving the cultural identity of Rovinj-Rovigno.

Keywords: ecomuseum, Batana, Rovinj-Rovigno, maritime heritage, tangible and intangible cultural heritage, local community